

Postolenko Iryna Serhiivna, PhD, associate professor of English and Methodology Department
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
(20301, Ukraine, Uman, Sadova street, 28, e-mail: postir80@yahoo.com)

Protsko Yevheniia Serhiivna, PhD, associate professor of English and Methodology Department
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
(20301, Ukraine, Uman, Sadova street, 28, e-mail: janeprotsko@gmail.com)

Abstract. Meeting the standard requirements of European education is known to be the aim of the teacher training education in Ukraine. It shows the training of the qualified specialists who learn English. It is especially important for training teachers of English as a Foreign Language. Today the Ukrainian teacher training process is being integrated into the European educational sphere. Thus, the studying of modern content of English teacher training in Ukraine has particular characteristics. Having analyzed the curricula of modern Ukrainian teacher training universities, we may define the distinguished problem – the obsessiveness of courses based on general educational training. In our article we reveal the reason in the freedom given the higher educational establishments by the government according to the Law on Higher Education (2014, 2018) in definite hour quantification according to the curriculum of English teacher training. We also determined the importance of the following international European legal documents in order to qualify a new generation English teacher.

Keywords: English teacher training, language training, content of education, educational course, curriculum.

АНАЛІЗ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

© 2019

Постоленко Ірина Сергіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської мови та методики її навчання

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
(20301, Україна, Умань, вулиця Садова, 28, e-mail: postir80@yahoo.com)

Процько Євгенія Сергіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської мови та методики її навчання

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
(20301, Україна, Умань, вулиця Садова, 28, e-mail: janeprotsko@gmail.com)

Анотація. Головна мета підготовки вчителів в Україні полягає в слідуванні стандартам європейської освіти, що означає підготовку кваліфікованих фахівців – знавців іноземної мови. Ця тенденція особливо важлива при підготовці вчителів англійської мови. Сьогодні процес підготовки вчителя нового покоління інтегрується у європейський освітній простір, хоча дослідження змісту сучасної педагогічної освіти в Україні має свої особливості. Проаналізувавши навчальні плани сучасних закладів вищої освіти, які готують майбутнього вчителя англійської мови, ми виокремили проблему надмірного залучення дисциплін загальноосвітньої підготовки. На нашу думку, причина цього полягає в наданні університетам вільного визначення кількості годин та вивченні конкретних дисциплін згідно із Законом «Про вищу освіту» (2014 р., 2018 р.). Також необхідно підкреслити важливість орієнтації вітчизняних закладів вищої освіти на європейські правові документи у підготовці вчителя нового покоління.

Ключові слова: професійна підготовка вчителів англійської мови, мовна підготовка, зміст освіти, навчальна дисципліна, навчальний план.

Ключевые слова: профессиональная подготовка учителей английского языка, языковая подготовка, содержание образования, учебная дисциплина, учебный план.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Сучасні зміни в політичному, економічному та соціально-культурному розвитку суспільства, перебудова ідеології освіти значно вплинули на систему іншомовної освіти в країнах Ради Європи в цілому, та Україні зокрема, наповнивши новим сенсом цілі, зміст і технології навчання іноземних мов, урахувавши світовий досвід навчання мов міжнародного спілкування і соціально-культурні особливості різних народів. Школярі і студенти повинні не тільки оволодівати словесним кодом певної іноземної мови, але й уміти використовувати на практиці і створювати на певному рівні у своїй свідомості «картину світу», притаманну носію цієї мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливими для дослідження є роботи українських та зарубіжних науковців у сфері порівняльної педагогіки та професійної освіти. Серед робіт зарубіжних учених важливими для нашого дослідження є праці Б. Вульфсона (розвиток порівняльної педагогіки у західних

країнах) [1], А. Фер'єра (зв'язок професійної школи та практичної педагогіки) [2], бельгійських науковців Ф. Бухбергера та Ф. Ванікотта (педагогічна освіта Бельгії) та ін. [2]

Серед доробки українських науковців, в центрі уваги яких перебуває вивчення підготовки вчителів іноземної (англійської) мови, можна виокремити праці В. Базуріної [3], І. Задорожної [4], В. Гаманюк [5], О. Голотюк [6], О. Кучай [7-8], О. Озерської [9], С. Когут [10], Н. Журавської [11], С. Ніколаєвої [12], С. Деркач [13], А. Власенко [14] та ін.

Інтерес до розвитку порівняльної педагогіки в країнах західної Європи виявляють також російський педагог Б. Ускова (порівняння систем професійної освіти західно європейських та східноєвропейських країн) [15] та фінський вчений П. Донд (становлення та реформування системи педагогічної освіти) [16].

Слід наголосити, що такі дослідження є основою для широкого порівняльно-історичного вивчення загальних і специфічно-національних явищ у європейській та вітчизняній педагогіці.

Формування цілей статті. Європейський освітній простір перебуває в стані динамічних змін, одним із завдань яких є оптимізація системи професійної освіти та пошук шляхів її вдосконалення. Внаслідок політичних, економічних та соціальних змін, які відбулися в XXI столітті в Європі, посилилася тенденція до інтеграції країн, у тому числі і в галузі педагогічної освіти.

Насьогодні Україна твердо стоїть на шляху освітніх реформ, підтвердженням чого є пріоритети Закону України «Про вищу освіту» (2014 року, 2018 року), який на правовому, організаційному та фінансовому рівнях визначає головні засади функціонування системи вищої освіти з метою підготовки кваліфікованого фахівця. На цьому етапі для визначення напрямку освітніх змін важливим є аналіз не лише світового досвіду професійної підготовки вчителів, а вітчизняної педагогічної освіти.

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні та аналізі змісту професійної підготовки вчителів англійської мови в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. З'ясовано, що навчання іноземної мови залежить від рівня підготовки вчителя, його компетентності та досвіду, можливості скористатися доробками іноземних та вітчизняних науковців. На сьогодні вітчизняна освіта взяла курс на вивчення та залучення європейського досвіду, на реалізацію болонських ідей.

Проводячи аналіз професійної підготовки вчителів англійської мови в Україні, ми вважаємо за доцільне звернутися до роз'яснення поняття «зміст освіти», яке тлумачиться по-різному в цих країнах.

Як зазначають науковці, у країнах Західної Європи зміст освіти (вищої, педагогічної, професійної) сприймають як головний засіб для переходу національно-педагогічної системи освіти на компетентнісні засади. Тобто головне завдання освіти – не процес, засоби, а результат цих дій [17]. Натомість українські педагоги, розробляючи зміст освіти, намагаються прилаштувати його до потреб суспільства для формування всебічно розвинутої особистості. Зазвичай цей процес спрямований на реалізацію навчального матеріалу з важливим науковим і практичним значенням.

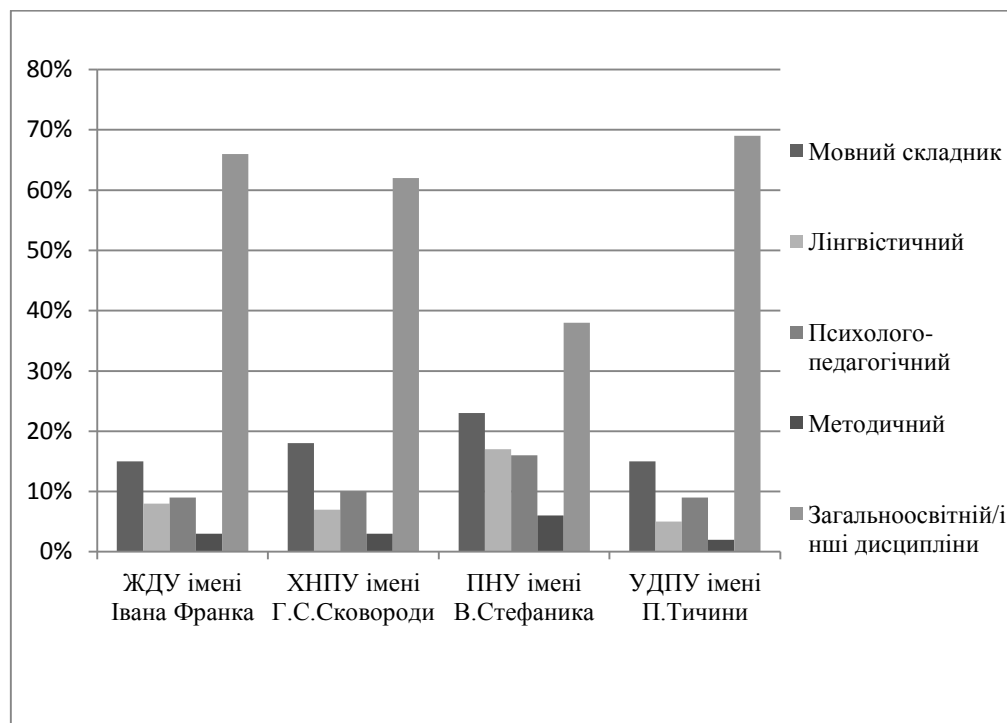
На нашу думку, недоліком такого спрямування є те, що студенти вивчають велике коло дисциплін, у той час коли слід зосередитися на мовному та спеціально-предметному складниках підготовки [18].

Станом на 1 вересня 2011 р. підготовка вчителів іноземної мови в Україні здійснювалася у 23 педагогічних коледжах, 18 педучилищах, 5 інститутах та 45 університетах [19]. Навчальні заклади I та II рівнів акредитації готували фахівців за ОС «молодший бакалавр» та «бакалавр» з терміном навчання 2–4 роки. Інститути та університети здійснювали підготовку вчителів за ОС «бакалавр» та «магістр».

Проаналізувавши нормативно-правові документи професійної підготовки фахівців вищої освіти в Україні, ми дійшли висновку, що базовим документом професійної підготовки вчителів іноземної мови в Україні є «Стандарт вищої освіти», який визначає та детально описує механізм упровадження кредитно-модульної системи в рамках вищої освіти, що підтверджує прагнення України приєднатися до Болонського процесу та входження до європейського освітнього простору (Указ Президента України № 1013 від 04.07.2005 р. «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні», Наказ МОН України № 612 від 13.07.2007 р. «Про затвердження Плану дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське і світове освітнє товариство на період до 2010 р.»). У зазначених стандартах також охарактеризовано чіткі вимоги, компетенції та функції випускників навчальних закладів, що готують майбутніх учителів. Визначено, що, керуючись українським стандартом освіти, ЗВО мають спільну позицію щодо розподілу годин підготовки та кількості дисциплін [20, с. 15].

З метою вивчення українського досвіду підготовки вчителів англійської мови на змістовому рівні нами проаналізовано зміст чинних навчальних програм професійної підготовки вчителів англійської мови у чотирьох закладах вищої освіти України різного типу. У своєму дослідженні ми спиралися на професійну підготовку вчителів англійської мови України за ОС «бакалавр» напрямів підготовки «Учитель у дошкільних закладах освіти», «Учитель у початковій школі», «Учитель у середній школі», «Учитель у старшій середній школі», спеціалізація: англійська мова або германські мови. Вивчення професійної підготовки майбутніх педагогів на українських теренах направлено на опис закладів освіти, які готують фахівців за ОС «бакалавр», «спеціаліст» та «магістр» за напрямками підготовки 6.020303 Філологія. Українська мова та література. Додаткова спеціальність: Мова і література (англійська), 6.010102 Початкова освіта. Спеціалізація: Іноземна мова (англійська), 7.02030302 Мова і література (англійська), 7.02030301 Українська мова і література. Додаткова спеціальність: 7.02030302 Мова і література (англійська), 7.01010201 Початкова освіта. Спеціалізація: Іноземна мова (англійська) та 8.02030302 Мова і література (англійська).

Виявлено, що підготовка вчителів англійської мови в Україні здійснюється за такими складниками: мовний, лінгвістичний, психолого-педагогічний, методичний та загальноосвітній (інші предмети) [20, с. 15]. На малюнку 1 зображено співвідношення відсоткових показників за цими складниками у досліджуваних закладах вищої освіти на основі навчальних планів 2012-2016 н.р. (Житомирський державний університет імені Івана Франка, Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди, Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника та Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини).

Малюнок 1 – Співвідношення дисциплін професійної підготовки вчителів англійської мови у закладах вищої освіти України (за даними [21-25])

На сьогодні виникає тенденція та правова база для всіх ЗВО України визначати самим пріоритетні навчальні дисципліни. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. надає університетам автономію «обирати типи програм підготовки бакалаврів і окрів, що передбачені Міжнародною стандартною класифікацією освіти» [26]. Саме тому всі проаналізовані заклади вищої освіти України, які готують майбутніх учителів англійської мови все ще велику увагу приділяють вивченню загальноосвітніх дисциплін, що відображено в таблиці 1.

Таблиця 1 - Вивчення дисциплін освітнього блоку у ЗВО України у %

Назва ЗВО	Значення у відсотках (від загального часу)
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	38
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди	62
Житомирський державний університет імені Івана Франка	66
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	69

* Складено автором.

Із проведеного порівняльного аналізу ми можемо дійти висновку, що обсяг годин та різноманітність навчальних дисциплін у підготовці майбутніх учителів англійської мови мають певні відмінності у різних закладах вищої педагогічної освіти України. Це свідчить про те, що вітчизняна педагогічна підготовка відзначається великим, ґрунтовним та змістовним обсягом знань, який отримують студенти [27].

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Результати дослідження виявили значну кількість дисциплін, спрямованих на формування компетентного педагога не лише у вузькій галузі (наприклад, англійська мова). Студенти зазвичай вивчають велике коло різноманітних дисциплін освітнього характеру. Слідуючи європейсько зорієнтованого змісту освіти, тому необхідно зменшити перелік дисциплін підготовки вчителів до тієї кількості, яка потрібна суто для конкретного навчального спрямування. Це надасть майбутнім

учителям більше часу для вивчення мови, педагогіки, для практики та розвитку творчого потенціалу, що є необхідною умовою для роботи в сучасній школі.

Ми вбачаємо важливим на сучасному етапі реорганізації системи професійної освіти в Україні, щоб освітні реформи отримали негайне поетапне впровадження та підтримку в суспільстві, яке вимагає належного матеріально-технічного забезпечення навчальних закладів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вульфсон Б. Л. Сравнительная педагогика: история и современные проблемы / Б. Л. Вульфсон. – М.: Изд-во УРАО, 2003. – 232 с.
2. Процько Є. С. Професійна підготовка вчителів англійської мови в Бельгії: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Є. С. Процько; Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. – Кіровоград, 2016. – 20 с.
3. Базуріна В. М. Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов у Великій Британії: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / В. М. Базуріна; Житомирський держ. ун-т ім. І. Франка. – Житомир, 2006. – 235 арк.: табл. – Бібліогр.: арк. 191–216.
4. Задорожна І. П. Особливості методичної підготовки вчителів англійської мови у Великій Британії: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. П. Задорожна; Тернопільський державний педагогічний університет ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2002. – 332 арк.
5. Гаманюк В. А. Система підготовки педагогічних кадрів та підвищення їх кваліфікації у Німеччині: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / В. А. Гаманюк; Київський лінгвістичний ун-т. – К., 1995. – 221 с.
6. Голотюк О. В. Підготовка вчителів іноземних мов в університетах Франції: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Голотюк; Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2007. – 249 арк. – Бібліогр.: арк. 193–213.
7. Кучай О. В. Формування професійної компетенції вчителів інформатики у вищих навчальних закладах Польщі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / О. В. Кучай; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.: рис.
8. Кучай Т. П. Професійна освіта Бельгії в умовах євроінтеграції / Т. П. Кучай // Порівняльна професійна педагогіка. – 2011. – № 2. – С. 135–140.
9. Озерська О. Ю. Професійна підготовка вчителів у вищих навчальних закладах Японії: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. Ю. Озерська; Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2006. – 208 с.
10. Когут С. Я. Системи професійної підготовки соціального педагога у вищих навчальних закладах освіти України і Польщі (порівняльний аналіз): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / С. Я. Когут; Львівський національний ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2005. – 250 с.
11. Журавська Н. С. Підготовка викладачів-аграрників у вищих навчальних закладах країн Євросоюзу: монографія / Н. С. Журавська. – Ніжин, 2002. – 345 с.
12. Ніколаєва С. Ю. Ступенева підготовка вчителя іноземної мови в університеті / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 1999. – № 2. – С. 3–8.
13. Деркач С. П. Професійна підготовка вчителів англійської мови в Польщі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / С. П. Деркач; Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини. – Умань, 2011. – 271 с.
14. Власенко А. Становлення майбутнього вчителя іноземної мови відповідно до вимог сучасності / А. Власенко // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2014. – № 9, ч. 1. – С. 22–26.
15. Ускова Б. А. Особенности общепедагогической подготовки преподавателей профессиональной школы в системе высшего образования Бельгии и Нидерландов: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 «Общая педагогика» / Б. А. Ускова; Уральский гос. профессионально-педагогический ун-т. – Екатеринбург, 2000. – 31 с.
16. Dhondt P. Teacher Training inside or outside the University: the Belgian Compromise (1815–1890) [Electronic Resource] / P. Dhondt // Paedagogica Historica. – 2008. – Vol. 44, № 5. – Pp. 587–605. – URL: <http://www.informaworld.com>. – Title from the screen.
17. Пуховська Л. П. Стандарти педагогічної освіти: наукова дискусія західних учених / Л. П. Пуховська // Таврійський вісник освіти. – 2013. – № 4(44). – С. 10–18.
18. Заболотна О. А. Деякі аспекти порівняльного аналізу приватних навчальних закладів в Україні і США / О. А. Заболотна // Актуальні проблеми лінгвістики і лінгводидактики: зб. матеріалів загальноуніверситетської звітної наук. конф. кафедри укр. мови та кафедри інозем. мов. – Умань, 2000. – С. 68–70.
19. Вищі навчальні заклади України: 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/guide/> – Назва з екрану.

20. Шкільний учитель нового покоління: допроектне базове дослідження (березень 2013 – березень 2014) / МОН України; [укл.: О. П. Бевз, А. С. Гембарук, О. А. Гончарова та ін.]. – К.: Ленвіт, 2014. – 60 с.
21. Навчальний план: галузь знань 0203 Гуманітарні науки, спеціальність 7.02030302 Мова і література (англійська, німецька, французька): 2012/2013 н.р. / Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди.
22. Навчальний план: галузь знань 0203 Гуманітарні науки, спеціальність 8.02030302 Мова і література (англійська, німецька, французька): 2012/2013 н.р. / Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди
23. Навчальний план: галузь знань 0203 Гуманітарні науки, напрям підготовки 6.020303 Філологія.: 2012/2016 н.р. / Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди.
24. Навчальний план: галузь знань 0203 Гуманітарні науки, напрям підготовки 6.020303 Філологія. Мова і література (англійська), спеціалізація: німецька (французька) мова: 2013/2014 н.р. / Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини, Факультет іноземної філології.
25. Навчальний план підготовки фахівців з вищою освітою за напрямом підготовки 6.020303 Філологія «Мова та література (англійська, німецька, фран-цузька)»: 2012/2013 н.р. / Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника.
26. Про вищу освіту: закон України від від 01.07.2014 № 1556-VII: (ред. станом на 04.08.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>. – Назва з екрану.
27. Protsko Y. English Teacher Training in Belgium and Ukraine: the Comparative Analysis / Y. Protsko // The Advanced Science Journal. – 2015. – № 3. – P. 55–58.